

קטו: המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא

קנו א מוי פ"ח מהל'
קרבן פסח ה"ז ד'
ופ"ח מהל' פסח ה"ז הלכה
ג:

תורה אור השלם

1 א"ל תאכלו ממנו נא
ובשל מבשל בקנים כי
אם צלי אש ראשו על
קרניו ועל קרבו:
שמות יב ט

דמפסקי צמזבו כנגד ריחיים הרי כאילו החזיר הריחיים ענמו והיו לעולם ניתק לעשה כדאמר צפרק צמרא דמכות (דף טו.)
האשצת העצבו דהוי ניתק לעשה אפילו נאצד לו העצבו משום דכיון דאיתיה צתשלומין לא לקי ועוד דלא משכחין צמכות ציטלו ולא ציטלו צשום לאו הניתק לעשה כמו צשילוח הקן וצפאה שלא הפריש ואכל הכל ואם הלאו דחבלת ריחיים חשיב ניתק לעשה ואם שציר לוקה ה"ל לניחשצ"י נמי התם וע"ק דהיכי חשיב ליה אציי ניתק לעשה הא לא אשכחן דנתקו הכתוב דלאשכחן גבי השצת העצבו דלא תצא אל ציטו לעצבו עצבו דהתם ודאי נתקו הכתוב דכתיב השצ חשיב מ"מ אפי' משכנו צאיסור ולהכי חשיב צפרק צמרא דמכות (סג) לאו הניתק לעשה וי"ל דטעמא דאציי דא"ל לאהדורי משום דאי עציז לא מהני כיון שהיה שוגג שאם היה יודע שהוא אסור לא היה חובלו וזהו ליה זציייה צטעות וחורת'):
שנאמר לא יחבוץ ריחיים ורבה. וא"ת לרי' יאשיה מנלן דחייב על כל אחת צפני ענמו כיון דמנצריך או לחלק ולרי' יונתן נמי דלא מנצריך לחלק מנלן דחייב שמים משום צ' כלים כיון דצלאו אחד נאמרו דהכי אמרינן צסוף גיד הנשה (חולין דף קצ: ושם ד"ה לרי') לרי' (יונתן) דלא לקי אלא חדא אס אכל צשר מן החי וצשר מן הטריפה משום דתרוייהו צלאו אחד נאמרו ומיהו לרי' יאשיה וי"ל כיון דכתיב ורכב ולא כתיב רכב הוי כאלו כתיב או רכב וכן צנא ומצושל כתיב ממנו דמשמע אפילו צאחד מהן וכן גבי שאור ודצש דאמרינן צפרק כל המנחות (מנחות דף נח: ושם ד"ה א"ן) דלוקה על כל אחד צפני ענמו דכתיב לא תקטירו ממנו וגבי חצרון ווג צכתיב ועד דמשמע שפיר לחלק ועוד דגבי ריחיים ורכב אי לא מיחייב אלא על שניהם יחד לשחוק קרא מרכז ולא לכתיב אלא ריחיים דמשמע שניהם ציחד אצל קשה לרי' יאשיה מנלן דחייב שמים כיון דצלאו אחד נאמרו אצל לרי' יונתן דאיצטריך חילוק צכולהו חייב על כל אחד ושמה ים לומר דגם לרי' יאשיה כיון דאיכא קראי צכולס לחלק חייב על כל אחד דלא דמי לצשר צשדה טריפה דליכא שום חילוק א"י ים לומר כיון שאיסיורין מפורשין קאי לאו אכל אחד ואחד כדפי' צקונטרס צפרק צמרא דמכות (דף ק"ה.) גבי לא תוכל לאכול צשערין מעשר דגן וגו' דלא חשיב לאו צשכללות אפילו הוה כתיב לא תוכל לאכלס ואם אכל מכולס היה חייב על כל אחד ואחד דלא דמי לצשר צשדה טריפה ולא תאכל הנפש עם הצשר דמשמע דליכא אלא חדא מילתא אע"ג דדרשינן מניה תרי מילי כיון דכתיב צלשון איסור אחד אין חייב אלא אחת והא דמנצרי' קרא לחלק צין אלמנה שהיא גרושה לכ"ג צפרק עשרה יוספין (קדושין עו:) היינו משום דצגוף אחד אין לחייב שמים צלא פסוק ולכן צריך יתור לחייב שמים צאשה אחת וא"ת דצפ"ק דכריתות (דף ד.) אמרינן דצחלב שור וכצב ועו לא לקי אלא חדא וכן לתם קלי וכרמל וכן מעשר דגן ומירוש ויאהר לא הוי לקי אלא חדא אי לאו דאיכא קראי ימירי צפ"ק דכריתות וי"ל דוג וחרתן שני שמות יניהו וכן ריחיים ורכב וכן כולם אצל חלב שור וכצב ועו שם חלב אחד הוא וכן שם לתם וכן שם מעשר אחד הוא:

לשאר דברים הוה דאתא לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קמיפלגי דאמר רבא אבל נא לוקה שתים משום נא ומשום יכי אם צלי אש מבושל לוקה שתים משום מבושל ומשום נא ומשום אש נא ומבושל לוקה שלש משום נא ומשום מבושל ומשום לא תאכלנו כי אם צלי אש אש אביי אמר א"י אין לוקין על לאו שבכללות לימא אביי דאמר כרב יהודה ורבא דאמר כרב הונא אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו כרב יהודה עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע ריחיים ורכב הלכך לשאר דברים הוה דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ש"מ ללאו ואביי אמר לך אנא דאמרי אפילו לרב הונא ע"כ לא קאמר רב הונא התם אלא דכי נפש הוא חובל יתירא

א) פסחים מא. [ועמ"ש עג הגליון סס.] ב) [מנחות נח: וש"ס.] ג) [שמות יב.] ד) [וע"ע מו"ק תמורה ו.] ד"ה שאני התם, ט) צ"ל ולרי' יוסקן, ו) צ"ל יוסקן.

מוסף רש"י

משום נא ומשום כי אם צלי אש. משום לא תאכל נא ומשום לא תאכלו כי אם צלי אש. דכי אכל אש נמי אלאו דלא תאכלו קאי (פסחים מא.). מבושל לוקה שתיים. משום מצושל ומשום לא תאכלו כי אם צלי אש (שם.) לאו שבכללות. דטולל צו כל מני צשולים שאין צליה לאסור (שם.)

לשאר דברים הוה דאתא לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קמיפלגי דאמר רבא אבל נא לוקה שתים משום נא ומשום יכי אם צלי אש מבושל לוקה שתים משום מבושל ומשום אש נא ומבושל לוקה שלש משום נא ומשום מבושל ומשום לא תאכלנו כי אם צלי אש אש אביי אמר א"י אין לוקין על לאו שבכללות לימא אביי דאמר כרב יהודה ורבא דאמר כרב הונא אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו כרב יהודה עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע ריחיים ורכב הלכך לשאר דברים הוה דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ש"מ ללאו ואביי אמר לך אנא דאמרי אפילו לרב הונא ע"כ לא קאמר רב הונא התם אלא דכי נפש הוא חובל יתירא

א) יונתן נמי דלא מנצריך לחלק מנלן דחייב שמים משום צ' כלים כיון דצלאו אחד נאמרו דהכי אמרינן צסוף גיד הנשה (חולין דף קצ: ושם ד"ה לרי') לרי' (יונתן) דלא לקי אלא חדא אס אכל צשר מן החי וצשר מן הטריפה משום דתרוייהו צלאו אחד נאמרו ומיהו לרי' יאשיה וי"ל כיון דכתיב ורכב ולא כתיב רכב הוי כאלו כתיב או רכב וכן צנא ומצושל כתיב ממנו דמשמע אפילו צאחד מהן וכן גבי שאור ודצש דאמרינן צפרק כל המנחות (מנחות דף נח: ושם ד"ה א"ן) דלוקה על כל אחד צפני ענמו דכתיב לא תקטירו ממנו וגבי חצרון ווג צכתיב ועד דמשמע שפיר לחלק ועוד דגבי ריחיים ורכב אי לא מיחייב אלא על שניהם יחד לשחוק קרא מרכז ולא לכתיב אלא ריחיים דמשמע שניהם ציחד אצל קשה לרי' יאשיה מנלן דחייב שמים כיון דצלאו אחד נאמרו אצל לרי' יונתן דאיצטריך חילוק צכולהו חייב על כל אחד ושמה ים לומר דגם לרי' יאשיה כיון דאיכא קראי צכולס לחלק חייב על כל אחד דלא דמי לצשר צשדה טריפה דליכא שום חילוק א"י ים לומר כיון שאיסיורין מפורשין קאי לאו אכל אחד ואחד כדפי' צקונטרס צפרק צמרא דמכות (דף ק"ה.) גבי לא תוכל לאכול צשערין מעשר דגן וגו' דלא חשיב לאו צשכללות אפילו הוה כתיב לא תוכל לאכלס ואם אכל מכולס היה חייב על כל אחד ואחד דלא דמי לצשר צשדה טריפה ולא תאכל הנפש עם הצשר דמשמע דליכא אלא חדא מילתא אע"ג דדרשינן מניה תרי מילי כיון דכתיב צלשון איסור אחד אין חייב אלא אחת והא דמנצרי' קרא לחלק צין אלמנה שהיא גרושה לכ"ג צפרק עשרה יוספין (קדושין עו:) היינו משום דצגוף אחד אין לחייב שמים צלא פסוק ולכן צריך יתור לחייב שמים צאשה אחת וא"ת דצפ"ק דכריתות (דף ד.) אמרינן דצחלב שור וכצב ועו לא לקי אלא חדא וכן לתם קלי וכרמל וכן מעשר דגן ומירוש ויאהר לא הוי לקי אלא חדא אי לאו דאיכא קראי ימירי צפ"ק דכריתות וי"ל דוג וחרתן שני שמות יניהו וכן ריחיים ורכב וכן כולם אצל חלב שור וכצב ועו שם חלב אחד הוא וכן שם לתם וכן שם מעשר אחד הוא:

לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קמיפלגי. וא"ת טעמא דרב יהודה הוה משום דכי נפש הוא חובל לשאר דברים הוה דאתא ולא משום לאו צשכללות דקאמר אציי וי"ל שכן דרך הגמ' דאע"ג שכבר פירש הטעם אומר לימא דכשנאמר הלימא צצית המדרש עדיין לא נודע להם טעם המפורש אלא היה עבור דטעמא דרב יהודה משום דאין לוקין על לאו צשכללות ולרב הונא לוקין וכה"ג איכא נמי צפרק החולץ (יבמות דף לו:) גבי ספק וצני יצם צצלו לחלוק צנכסי יצם דאחר שכבר פירש דטעמא של אדמון ורבנן כמו שמפרש לצסוף כשדומה הלימא שלא נחלקו צקס דינא והדר דינא אמר אחרי כן לימא דמ"ד קס דינא כרבנן ומ"ד הדר דינא כאלדמון: **אמר לך רבא אנא דאמרי אפי' לרב יהודה בו'** תימה והא גבי זג וחרתן נמי נחלקו צפ' ג' מינין (מיר דף נח:) וצפרק כל שעה (פסחים דף מא:) דרבא אמר אכל זג וחרתן לוקה ג' משום זג וחרתן ומשום י) כל אשר יעשה אע"ג דמכל אשר יעשה אחת לשאר דברים דמרב צפרק ג' מינים וי"ל דמכל אשר יעשה משמע שהוא צלשון לאו יומר מכולס ולהכי מוקמינן ליה ללאו אזג וחרתן אע"ג דנצריך נמי לשאר דברים א"י כי נפש הוא חובל משמע דלא אחת אלא לשאר דברים ולא לאטפויי לאוי על ריחיים ורכב דודאי אי הוה כתיב כל נפש הוא חובל כדכתיב (במדבר ו) מכל אשר יעשה הוה קאי נמי אריחיים ורכב וא"ת אציי מ"מ לא יוכל לדחות אזג וחרתן כמו שדומה הכא אפלוגתא דנא ומצושל ע"כ לא קאמר רב הונא אלא משום דכי נפש הוא חובל קרא יתירא הוה ופי' צקונטרס וכי היכי דאתא לשאר דברים אחת נמי לריחיים ורכב וא"י צוג וחרתן נמי נימא לילקי ג' דכי היכי דאתא לשאר אחת נמי לוג וחרתן וי"ל דלא נפרש כפירוש הקונט' אלא הכי פי' נפש הוא חובל קרא יתירא הוה ולא צריך לשאר דברים דשמעינן להו מריחיים ורכב דלא הוה צ' כמובים הצאים כחד דהא איצטריכו לחייב עליהם משום צ' כלים ולא איצטריך כי נפש הוא חובל לשאר דברים טפי מלריחיים ורכב ולהכי שדייה נמי אריחיים ורכב אצל א) כל אשר יעשה מפני היין לשאר דברים דוקא הוה דאתא דלא שמעינן להו מוג וחרתן ומיהו גם על פי' הקונט' לא קשה דלהכי לא הביא ההוא דוג וחרתן לפי שאינו יכול לדחות ואינו מביא אלא דבר שיכול לדחות וכן דרך הגמ' שאינו מתחיל אלא כדי להוכיח ולהראות דמהכא ליכא למשמע מינה וכי דחי נמי דרב הונא ככאציי היינו צמאי דקאמר אציי אכל נא ומצושל לוקה שמים ואינו לוקה משום כי אם צלי אש דכי אם צלי אש אחת לכדתינא אכל צמאי דמפרש טעמא דאציי משום דאין לוקין על לאו צשכללות לא מצי סבר רב הונא דהא כי נפש הוא חובל הוה נמי לאו צשכללות ולקי עליה לרב הונא וא"ת ואמאי איצטריך אציי הכא טעמא דאין לוקין משום כי אם צלי אש משום דהוה לאו צשכללות תיפוק ליה דאיצטריך לכדתינא וי"ל דגמ' הוה דקמפרש ומפרש ההוא טעמא אליציה משום דידע גמרא דאציי אית ליה הכי צעלמא גבי זג וחרתן ושאר דבצש א"י אציי לדבריו דרבא קאמר וה"ק לדידי לא אחי כי אם צלי אש ללאו אלא להקישא נכתב אלא אפי' לדידך דללאו אחת אין לוקין על לאו צשכללות ומטעמא דאמר אציי אין לוקין אלאו צשכללות קאמר צסוף פרק כל שעה תרתי הוה דלא לקי חדא מיהא לקי אצל לטעמא דמפרש כאן אציי אליציה דרב הונא דכי אם צלי אש לכדתינא אפי' חדא לא לקי:

אבל [הבא] כי אם צלי אש למאי אתא. אחא. וא"ת והא איצטריך לכדתינא דקאמר אציי וי"ל דרבא עציז הקישא מנלי אש דכתיב בקרא דלקמיה צלי אש ומנות על מרורים יאכלוהו (שמות יב) וסמך ליה אל תאכלו ממנו נא וגו' אע"ג דצביריתא פ' כל שעה (פסחים דף מא:) נקיט קרא דכי אם צלי אש לאו משום דמיניה דריש אלא ניחא ליה למננקט קרא גופיה דנא ומצושל ואציי סבר דדוקא נקט ליה צביריתא כי אם צלי אש אצל קרא אחריתי לא סמיכה הוה וא"ת והא אכתי איצטריך כי אם צלי לחי ומצושל צמתי טבריא דרבא גופיה קאמר צסוף פ' כל שעה (סג.) מאי חייב דקאמר משום כי אם צלי אש גבי מצושל צמתי טבריא וי"ל דאינו לוקה צחי ומצושל צמתי טבריא כדתינא התם יכול יהא לוקה ת"ל נא ומצושל נא ומצושל אמרתי לך ולא חי וצשמעתין ה"ק רבא כי אם צלי אש למאי אתא פי' לאיזה לאו ללקות אם לא לטפויי לאוי על נא ומצושל וא"ת ה' כי נפש הוא י) לרב יהודה קאמר רבא דאתא לדברים אחרים ללקות עליהם ולא אמרי' ריחיים ורכב אמרתי לך ולא שאר דברים וי"ל דכי נפש הוא חובל מוכיר האיסור שעושה שחובל לך אחי לשאר דברים ללקות עליהם אצל כי אם צלי אש אינו מוכיר שם איסור ולכן לא אחי ללקות על דברים אחרים כי אם אחא ומצושל שכתב צהן לאו צבהירא השתא משמע הכא דאפילו לרבא